

KÖNYVISMERTETÉSEK

Menyhárd Attila – Gárdos-Orosz Fruzsina (szerk.): Személy és személyiség a jogban

(Budapest, Wolters Kluwer, 2016. 288 oldal,
ISBN 978 963 295 589 6)

A személy és a személyiség fogalmának számos értelmezése létezik a jogtudományban. Ennek oka többek között, hogy a különböző jogterületek más-más személyiségfogalmakra, „emberképre” építenek a személyiségvédelem alapvető pilléreinek meghatározása során. Valamennyi definíció egyetért azonban abban, hogy a személyiség olyan tényezők egységes egésze, amely az egyes embert megismételhetlenné tesz, megkülönbözteti másoktól. A személy és személyiség védelmének jogágakon, jogterületeken jelenlévő „párhuzamos valóságának” vizsgálatát, a felfogások közötti különbségek és átfedések indokának számbavételét tűzi ki célul a Wolters Kluwer könyvsorozatának új kiadványa, a Gárdos-Orosz Fruzsina és Menyhárd Attila szerkesztésében megjelent *Személy és személyiség a jogban* c. tanulmánykötet. A kötet előkészítése a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpontjának Jogtudományi Intézetében folyt, szerzői a személyiség védelmének a polgári jog, a büntetőjog, a médiajog, az alkotmányjog, valamint az orvosi jog területén érvényesülő aspektusait elemzik tudományos igényű tanulmányok soraiban.

A közel háromszáz oldalas könyv tizenkét tanulmányt közöl, amely a személyiségvédelem területének egy-egy részét kiemelve a különböző jogterületek jellegzetes vonásait vizsgálja a személyiségvédelem területén. Az egyes írások a személyiség fogalma köré kapcsolódó kérdéskörök más-más szegmensét emelik ki, és a különböző jogterületeken formálódó elméleti dilemmák fókuszba emelésével a különféle jogágak kapcsolódásait hangsúlyozzák. A kötet számos tanulmányának mondanivalójában érzékelhető, hogy már a jogtudomány kezdeti szakaszán is léteztek olyan feloldhatatlan elméleti dilemmák, amelyek mélyen átszöttek és napjainkig is átszövik az egyes jogterületek fundamentumát, és ezáltal értelmezési bizonytalanságot okozhatnak napjainkban is. A szerzők a komplex téma kiemelt területeit elkülönítve elemzik, és a kötet egyes fejezeteiben megmagyarázzák, hogy melyek a jogági eltérések valódi okai, továbbá hogy miért szükségszerűek ezek az eltérések.

A könyv nyitótanulmánya Tattay Szilárd nevéhez kapcsolódik, aki a személyiség fogalmának alapvető megközelítéseit vázolja fel. Az írás célja, hogy választ találjon arra az összetett kérdésre, hogy lehetséges-e a személy jogait a tulajdon fogalmára alapozni. Tattay értelmezésében a kérdést különböző aspektusból közelíthetjük meg, ezért a válasz is többirányú lesz. A szerző véleménye szerint amennyiben a tulajdont relatív jognak tekintjük, mint John Locke és a középkori teológusok, akkor a válasz igenlő, amennyiben viszont abszolút szerkezetűnek tekint-

hetjük, akkor beleütközünk az abszolút tulajdon különböző típusai közötti feloldhatatlan konfliktus problematikájába. A szerző a témához kapcsolódó széles körű ismereteiről és összetett szemléletmódjáról ad tanúbizonyoságot, amikor kiemeli a két szemlélet közötti szintézis keresésének fontosságát is.

A kötet következő tanulmánya Nótári Tamás írása, aki az *iniuria*, vagyis a személyisértés kártérítéssel történő reparáció római jogi alapjait elemezte. A tanulmány ismerteti, hogy az említett jogintézmény a római jogban a közjog magánjog határán helyezkedett el, és az „*iniuria* az immateriális jóvátétel tekintetében a modern személyiségi jogvédelem latin előképe”.

A római jogi alapok után Sárközy Tamás a személyiség polgári jogi létezését elemzi, és kifejti, hogy a személyiség tartalma a civiljogban formálódott, és a többi jogág onnan vett át tartalmi elemeit. A személyiségvédelem napjainkban jogágakon keresztül ível, ám megmaradt egy alapvető különbség a civiljogi és a közjogi személyiségvédelem között, ugyanis míg a civiljogban a jogalanyiség az elsődleges, addig a közjogban a kötelezettség alanyiség. Írásában kiemeli, hogy nem szerencsés az alkotmányos alapjogok védelmének és a polgári jog személyiségvédelmének az összemosása. A polgári jog ugyanis a polgári jogi személyek polgári jog által megfogható személyiségét védi polgári jogi eszközökkel, az alkotmányos alapjogok azonban ennél tágabb kört ölelnek fel, és nemcsak a személyiséget védik.

A kötet következő fejezetében Menyhárd Attila tanulmányát olvashatjuk, aki a személy és a tulajdon elhatárolásán keresztül rávilágít arra, hogy a személyiség csak a jogalanyiség mentén határolható el következetesen a tulajdontól. A személyiség egyes megjelenési formáinak a kereskedelmi felhasználásával kapcsolatos, az amerikai jogban *right of publicity*-ként ismert és a magánélethez való jogból levezetett forgalomképes jognak sem az elismerése, sem a megtagadása nem egyeztethető össze a személyiségvédelem jelenleg elfogadott dogmatikai keretével. Kiemeli, hogy a forgalomképesség biztosítása, így személyiség és tulajdon megkülönböztetése nyilvánvalóan morális kérdés, a személyiségi jog és a vagyonjog eddig elfogadott dogmatikai keretei pedig ezt nem tudják megfelelően leképezni.

Szalai Ákos írása a jog gazdasági elemzését végezve megállapította, hogy folyamatosan bővül azoknak a jogoknak a köre, amelyek egyes jogi személyeket megilletnek. Vizsgálatában elkülönbözteti a szervezetet és tagjait, és kiemeli, hogy amennyiben a tag kötelezettségei nehezen vihetők át egy szervezetre, valamint ha a szervezet több jogra hivatkozhat, akkor a szervezet erősebb és jobban védett személyiséggel rendelkezik.

Görög Márta tanulmánya a személyiségvédelem helyreállító voltára helyezi a hangsúlyt. Amellett érvel, hogy a magyar bírói jogalkalmazás a sérelemdíj bevezetése előtt is az összesség kialakítása során a nem vagyoni kártérítés kompenzációs funkciójára helyezte a hangsúlyt. A szerző szerint azonban a személyiség védelmének abszolút jellege nem jelenti azt, hogy kizárólagosan e primátussal felruházott funkciója kerülhet előtérbe. A jogsértés körülményei igazolják a személyiségvédelemre leginkább alkalmas funkció kiemelését is. A média által megvalósított, magánszférát sértő jogellenes magatartások megjelenése, illetve külön iparágá válása a prevenció funkciókat helyezik előtérbe.

Hegyí Szabolcs a személy alkotmányos jogállásának értelmét kutatja, és kifejti, hogy a magánszemély és a honpolgár pólusai köré épített értelmezési keretnek együttesen kell értelmezést nyújtania. A magánszemélyt alapul vevő értelmezési keret domináns a magyar alkotmányjogban, a honpolgárfelfogás nem olyan szisztematikusan kidolgozott a hazai alkotmányértelmezésben.

Zakariás Kinga tanulmányában az orvosi jogban megjelenő személyiségvédelmet elemzi. Hangsúlyozza, hogy az AB gyakorlatában a személy normatív jogképes ember fogalmat jelent, amelynek legfontosabb eleme az elvont egyenlőség. A jogképesség fogalmát az emberi méltóság tölti meg tartalommal, amely megalapozza a személyiség alkotmányos védelmét. A betegek jogai átfogják a személyiség statikus elemeit és dinamikus elmeit is. A szellemi-erkölcsi személyiség megnyilvánulásainak általános védelme során arról sem szabad megfeledkezni, hogy az ember nem elszigetelten, hanem társadalomban él.

A soron következő tanulmányban Benke Gábor médiajogász kiemeli, hogy a médiajogban a személyiségvédelem az intézményvédelmi kötelezettséget szolgálja. A személyiség megítélése az objektív intézményvédelem keretén belül szubjektív marad.

Koltay András a személyiségsértésre vonatkozó médiajogi szankciókat veszi számba, és a média mint közvetítő közeg befolyásoló szerepét emeli ki. Álláspontja szerint a védelem tárgyának meghatározásakor erre külön figyelemmel kell lenni, az emberi méltósághoz való jog védelme ezért érvényesül sajátosan a médiajogban. Az emberi méltóság jogának van intézményes, objektív oldala, amelynek védelme állami kötelezettséget keletkeztet, ezért az államnak szabályozás útján kell védeni az emberi méltóságot a médiatartalmak vonatkozásában.

Szomora Zsolt írása a büntetőjog személyiségfogalmából indul ki, és azt hangsúlyozza, hogy a büntetőjog egyedi személyiségfogalommal foglalkozik. A becsület büntetőjogi fogalom, a polgári jogi és az alkotmányjogi megközelítéstől megkülönböztetendő. A jóhírnévhez való jog az emberi méltósággal csak részben mutat átfedést, abból maradéktalanul nem vezethető le, és a büntetőjogban kollektív jogtárgyi karaktere is van. A becsületvédelmi tényállások az általános személyiségsértés kriminalizálására nem használhatók.

A büntetőjog területén maradvá Filó Mihály meggyőzően illusztrálja a rágalmazás és a becsületsértés tényállásán keresztül, hogy a büntetőjog hogyan értelmezi a személyiség tartalmát a társadalmi értékítélet fogalma által. A szerző hangsúlyozza, hogy véleménye szerint a becsület éppen az emberi méltóságtól való elválaszthatatlansága okán olyan társadalmi tény, amelyet nem a jog teremtett, azonban jogi védelmére legitím szükséglet áll fenn. Ezt az érdeket a büntetőjog a regulatív parancsai által hatékonyabban védelmezi mint a polgári jog magánautonómián alapuló rendszere. A becsület mögött konkrét egyedi emberi érdek lehelhető fel, amelynek sérelme büntetőjogi beavatkozást igényel.

A kötet tanulmányai kísérletet tesznek a személy és a személyiség különböző felfogásainak elemzésére. Az írások cáfolhatatlan érdeme, hogy figyelmet fordítanak a gyakorlat kérdéseinek feltárására, valamint a jogelmélet időszerű problémáinak bemutatására is, így egyaránt hasznosak lehetnek a tudományos kutatók, valamint a gyakorlati jogászok számára is. A tanulmánykötet az abban megjelent írások alapkérdéseinek összetett problematikája és számos eddig kevésbé vizsgált vetületeinek kapcsán értékes, hiteles kutatási eredményeken nyugvó, gyakorlati hasznosításra alkalmas ismereteket prezentál, és bizonyítja a szerzőknek a témával kapcsolatos elmélyült szakmai tudását és jártasságát. Témájánál fogva több tudományterület szakértőinek érdeklődésére tarthat számot.

SZEGHALMI VERONIKA